

การจัดการ และบูรณาการกองทุนชุมชน

กรณี
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

บ้านขาม

ศรีไพร บุญสังข์
เสาวลักษณ์ สมสุชา

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

หนังสือส่งเสริมความรู้ด้านงานพัฒนา ชุดที่ 40

การจัดการ

และบูรณาการกองทุนชุมชน

กรณี

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

บ้านขาม

**ศรีไพร บุญตั้ง
เสาวลักษณ์ สมสุชา**

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

หนังสือส่งเสริมความรู้ด้านงานพัฒนา ชุดที่ 40

การจัดการและบูรณาการกองทุนชุมชน
กรณี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ	974-94751-8-6
เขียนโดย	ศรีไพร บุญสังข์ เสาวลักษณ์ สมสุข
ภาพโดย	ประพันธ์ สีดำ
พิมพ์ครั้งแรก	พฤศจิกายน 2549
จำนวน	2,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	ส่วนประเมินผลและพัฒนาองค์ความรู้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) 2044/28-33 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง แขวงบางกะปิ กรุงเทพฯ 10310 โทร. 0-2718-0911 ต่อ 307, 308 โทรสาร 0-2718-0937, 0-2716-6002 Homepage : http://www.codl.or.th E-mail : research@codl.or.th

คำนำ

ชุดประสบการณ์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสินเชื่อของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการศึกษาทบทวนรูปแบบหลักการ กระบวนการทำงาน และกลไกการทำงานของสินเชื่อ พอช. และผลที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสินเชื่อ พอช. อันจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงและกระบวนการพัฒนาชุมชน

ในการศึกษาคั้งนี้ได้นำเอาประสบการณ์ บทเรียนของกลุ่มและเครือข่ายต่างๆ โดยวิธีการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดวงเล็กๆ ชุดคุยร่วมกับคณะกรรมการกลุ่ม ทำให้เห็นตัวตน ชีวิตชีวาของกลุ่มต่างๆ และเกิดบทเรียนสำคัญที่ทำให้กลุ่มต่างๆ ยังคงอยู่

ซึ่งประสบการณ์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม เป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการความเป็นมาร่วมสิบปี ผ่านการร่วมคิดและร่วมทำ เกิดรูปธรรมความสำเร็จ ทั้งทางด้านการแก้ไข ปัญหาชาวบ้านขาดเงินทุนและปัจจัยการผลิตของสมาชิกและชาวบ้าน โดยเน้นการจัดการทุนชุมชนและการรวมเงินกองทุนต่างๆ ในชุมชนเข้ามาเป็นทุนชุมชน มีการจัดการอย่างบูรณาการ

จึงได้มีการนำเอาความรู้ที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ของกลุ่ม มาเรียบเรียงเป็นชุดความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์โดยผ่านจากเอกสาร ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการกลุ่มเป็นอย่างดี โดยเฉพาะพ่อประจวบ แต่งทรัพย์ ซึ่งเป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้ความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งต้องทำงานอย่างทุ่มเท เสียสละมาโดยตลอด เป็นผู้เล่าเรื่องราวถ่ายทอดประสบการณ์ และเจ้าหน้าที่จากส่วนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนทุกท่าน ที่ร่วมเดินทางช่วยกันพูดคุยและตั้งคำถามที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดบทเรียนและรวบรวมถ้อยคำอันเป็นที่มาของชุดประสบการณ์ครั้งนี้ จึงขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ประโยชน์และคุณค่าความดีที่เกิดขึ้นจากเอกสารนี้ จึงเป็นของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขามและสมาชิกทุกท่านซึ่งเป็นผู้สร้างความรู้ผ่านการปฏิบัติอย่างแท้จริง

นางสาวศิริไพโร บุญสังข์

นางสาวเสาวลักษณ์ สมสุข

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)

สารบัญ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้	5
สร้างกองทุนของชุมชน : ด้วยพลังคนในชุมชน	6
การบริหารจัดการ : แบ่งหน้าที่ชัดเจน ใช้เวลาน้อย ตรวจสอบได้มีความโปร่งใส	7
การรับฝากเงิน	8
การให้สินเชื่อ (การกู้ยืมเงินของสมาชิก)	10
การชำระคืนเงินกู้และดอกเบี้ย : สอดคล้องกับรายได้ และสร้างทางเลือกในการจ่ายเงินคืน	11
การติดตามหนี้	12
การแบ่งปันผลประโยชน์	13
ข้อปฏิบัติร่วมกันของกลุ่ม	14
รวมกองทุนเป็นหนึ่งเดียว : เพิ่มทุน ช่วยเหลือสมาชิกและชุมชน	16
วิธีการจัดการ : กระจายอำนาจการตัดสินใจ	19
สร้างธุรกิจชุมชนด้วยทุนชุมชนและประสานทุนภายนอกเข้ามาเสริม	21
ความเชื่อมั่น ศรัทธา โปร่งใส..... หนุนนำไปสู่ความเข้มแข็ง	23

การจัดการ และบูรณาการกองทุนชุมชน

กรณี
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
บ้านขาม

ชุมชนแห่งการเรียนรู้

หากเอ่ยถึงกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม ก็เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในจังหวัดชัยภูมิ เพราะกลุ่มตัวอย่างหรือศูนย์เรียนรู้ ที่มีผู้นำจากหมู่บ้านต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงาน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จจากการทำกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ที่สามารถให้ความช่วยเหลือสมาชิก ชุมชน และชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงและจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายในชุมชนได้อย่างมีรูปธรรมที่เห็นชัดเจน ซึ่งแกนนำและสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกัน ก่อร่างสร้างตัวเรื่อยมา ค่อยๆ ทำ ค่อยๆ โต สังคมประสพการณ์ ลองผิดลองถูกด้วยตนเองมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าที่จะขยายผลสู่ชุมชน/หมู่บ้านอื่นได้ เรียนรู้ประสบการณ์ “การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ คน ชุมชน อย่างองค์รวม” ซึ่งส่งผลให้ชุมชนที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องกระบวนการออมทรัพย์ของท้องถิ่น

ชุมชนบ้านขาม หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดชัยภูมิ ประมาณ 46 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือน 239 ครอบครัวย จำนวนประชากร 1,036 คน บ้านขามเป็นชุมชนที่มีความเป็นมา ยาวนานเกือบร้อยปี เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2450 ชาวบ้านส่วนใหญ่ อพยพมาจากจังหวัดนครราชสีมา เป็นชุมชนเกษตรกรรมที่ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำนา ปลูกพริก โดยอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติและเขื่อนลำคันฉู ทำให้มีรายหลัก เป็นรายปี ในช่วงฤดูแล้งส่วนใหญ่จะออกไปทำงานรับจ้างทั่วไปในอำเภอหรือพื้นที่ใกล้เคียง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นเครือญาติกัน อยู่กันอย่างพี่ อย่างน้อง เป็นชุมชนชาวพุทธมีวัด เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ส่วนการเมืองการปกครองมีผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นแกนนำสำคัญในชุมชน โดยในอดีตถึงปัจจุบันมีผู้นำหมู่บ้านทั้งหมด 14 คน ผู้ใหญ่บ้านคน ปัจจุบันคือ นายประจวบ แต่งทรัพย์ ซึ่งเป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้ความเคารพ เชื่อมั่นและศรัทธา และที่สำคัญคือเป็นแกนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา บ้านขามเป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยใช้กระบวนการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันมากกว่า สามสิบปีโดยในหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนา ชุมชน หน่วยงานราชการในท้องถิ่น และหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เป็นกลุ่มที่มีกองทุนและการทำกิจกรรมร่วมกันจวบจนทุกวันนี้ เช่น กลุ่มโรงสีข้าว ศูนย์สาธิต การตลาดจำนวน 2 แห่ง กลุ่มฉาบปทิจ ธนาคารข้าว กลุ่มเพาะเห็ด กองทุนหมู่บ้าน กองทุน สวัสดิการ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนแม่บ้าน กองทุนเยาวชน กองทุนผู้สูงอายุ แต่กลุ่มที่มีความ สำคัญและเป็นกลุ่มหลักที่มีความเข้มแข็งและสามารถช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มและขยายสู่ การทำกิจกรรมเพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่มได้แก่ “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม”

สร้างกองทุนของชุมชน : ด้วยพลังคนในชุมชน

การรวมตัวกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์ของชาวบ้าน เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2533 ชาวบ้านได้รวมตัว กันตั้งศูนย์สาธิตการตลาดขึ้นโดยการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ศูนย์สาธิตการตลาด เป็นศูนย์บริการที่ซื้อสินค้าในชีวิตประจำวัน เช่น กะปิ น้ำปลา น้ำตาล และของใช้จำเป็น ในชีวิตประจำวัน จำหน่ายให้กับสมาชิก ภายในระยะเวลา 1 ปี ผลการดำเนินงานของ

ศูนย์สาธิตการตลาดทำกำไรประมาณ 100,000 บาท จากผลกำไรดังกล่าว ผู้นำในชุมชนได้ปรึกษากันเพื่อจะตั้งกลุ่มออมทรัพย์ จึงได้ไปดูตัวอย่างการออมทรัพย์ที่ตำบลโนนทอง (ตำบลข้างเคียง) และบ้านโนนตะโก (หมู่บ้านในตำบลเดียวกัน) และกลับมาประชุมกับชาวบ้าน และตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขามเมื่อ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 มีสมาชิกแรกเริ่ม 212 คน มีเงินสัจจะเดือนแรก 9,340 บาท (เงินสัจจะต่ำสุด 20 บาท ต่อคน สูงสุด 1,000 บาท ต่อคน) ผู้นำกลุ่มเห็นว่ากลุ่มฯ มีจำนวนสมาชิกน้อย จึงคิดหาวิธีที่จะให้ชาวบ้านสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น คณะกรรมการได้ออกเยี่ยมชาวบ้านพูดคุยให้เข้าใจถึงการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ โดยแบ่งกันเดินสาย 5 สาย ออกเดินเยี่ยมตามครอบครัว พูดชักชวนตามบ้านเป็นคุ่มๆ มีสมาชิกมาสมัครเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 807 คน เงินสัจจะเดือนละประมาณ 60,000 บาท ต่อเดือน (ข้อมูล ณ พฤษภาคม 2549) โดยสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนบ้านขาม และมีหมู่บ้านใกล้เคียงมาออมเงินร่วมกัน ได้แก่ บ้านหนองลูกช้าง บ้านจั่ว บ้านโนนตะโก

การบริหารจัดการ :

แบ่งหน้าที่ชัดเจน ใช้เวลาน้อย ตรวจสอบได้มีความโปร่งใส

สมาชิกจะต้องเลือกตั้งตัวแทนขึ้นมาบริหารจัดการ เป็นคณะกรรมการจำนวน 15 คน โดยแบ่งบทบาทหน้าที่และโครงสร้างออกเป็น ประธาน รองประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ เภรัญญิก กรรมการ การดำรงตำแหน่งกำหนดวาระ 1 ปี โดยจะมีการคัดเลือกคณะกรรมการใหม่ทุกปี แต่ส่วนใหญ่คณะกรรมการชุดเก่าจะได้รับความไว้วางใจจากสมาชิก และเลือกคณะกรรมการชุดเก่าเข้ามาดำเนินงาน คณะกรรมการจะมาจากตัวแทนคุ่ม บ้านขามจะมี 5 คุ่ม

คุ่มละ 13-15 ครอบครัว แต่ละคุ่มจะต้องมีการเลือกตัวแทนขึ้นมาเป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ สาเหตุที่มีการเลือกเป็นคุ่มเพราะจะได้เป็นการแบ่งเบาภาระการทำงานของผู้นำ การประสานงานจะเป็นการประสานงานผ่านหัวหน้าคุ่ม ให้หัวหน้าคุ่มเป็นฝ่ายจัดการ หัวหน้าคุ่มต้องเซ็นรับรอง หัวหน้าคุ่มต้องรับรู้การจ่ายเงินสวัสดิการให้กับสมาชิก และจ่ายเงินให้กับสมาชิก

บทบาทหน้าที่ และภารกิจหลักของคณะกรรมการ คือ รับฝากเงินสัจจะออมทรัพย์ รับค่าของกู้ ปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ทำบัญชีรับ - จ่าย แบบง่ายๆ นำเงินฝาก (ทำหน้าที่ฝาก - ถอนเงินในธนาคาร) ติดตามหนี้ พอสิ้นปีจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกและชุมชน การพัฒนาทีมงานและสมาชิกภายในกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มยังทำกิจกรรมอื่นๆ อีก อาทิเช่น การทำลานรับซื้อผลผลิต การจำหน่ายปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิก โรงเรียนข้าวชุมชน สนับสนุนกิจกรรมสร้างอาชีพให้สมาชิก (สนับสนุนการเลี้ยงวัว)

การรับฝากเงิน

"การออมเป็นเรื่องที่ทุกคนพึงทำได้ เพราะถ้าทุกคนเห็นความสำคัญของการออมเมื่อถึงเวลาออมเงินจะต้องหาเงินมาออมให้ได้ ...เมื่อถึงเวลาก็ต้องทำงานรับจ้างเพื่อหาเงินมาออม และมีความหวัง ตัวอย่างการซื้อรถยนต์ถ้ารอเงินสดเราไม่สามารถส่งเงินได้ เราต้องส่งเงินผ่อนก็สามารถทำได้ แต่พอส่งงวดรถยนต์หมดแล้วกลับไม่มีเงินเก็บ ...ที่ผมสามารถส่งได้เพราะผมมีความหวัง ผมคิดว่าหลายคนคิดว่าถ้าไม่ออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์จะมีเงินเก็บหรือไม่ หลายครอบครัวไม่มีเงินเก็บ กลุ่มต้องทำให้สมาชิกมีความหวัง และมีความมั่นคงในชีวิต สาเหตุที่สมาชิกมาออมหลายๆ กลุ่มเพราะหวังว่าการฝากเงินเป็นการออมไม่ออมเพื่อหวังเงินกู้....สมาชิกต้องเชื่อมั่นการบริหารจัดการของ

คณะกรรมการของกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มมีความรับผิดชอบว่าเป็นหนึ่งกลุ่ม ต้องนำเงินมาใช้ในการบริหารจัดการของคณะกรรมการก็สามารถตรวจสอบการทำงานได้ มีเงินเข้ากลุ่มเท่าไร สมาชิกชำระเงินอย่างไร มีการทำรายงานการดำเนินงานของกลุ่ม และมีการตรวจสอบกันภายในกลุ่ม” (นายประจวบ แต่งทรัพย์ -ประธานกลุ่มออมทรัพย์)

หลักสำคัญของการดำเนินงานของกลุ่มคือ การดำเนินงานให้เสร็จภายในวันเดียว เพื่อไม่เป็นภาระของคณะกรรมการ โดยการ เปิดรับฝากเงินสัจจะ ทำบัญชี ปล่อยเงินกู้ และนำเงินฝากธนาคาร ทุกเรื่องดำเนินงานให้เสร็จภายในหนึ่งวัน เป็นการสร้างระเบียบกติกา และวินัยร่วมกัน เหตุผลอีกประการหนึ่งคือไม่เป็นภาระของคณะกรรมการ สมาชิกต้องมาฝาก ทุกวันที่ 2 ของเดือน เวลา 06.00 - 09.00 น. ในระหว่างการเป็นสมาชิกไม่สามารถเบิกเงิน สัจจะได้ โดยแบ่งการรับฝากเงินเป็น 3 ไต่ (3 จุด)

- ไต่ที่ 1 รับฝากเงินหมายเลขบัญชีที่ 1 - 200
- ไต่ที่ 2 รับฝากเงินหมายเลขบัญชีที่ 201 - 400
- ไต่ที่ 3 รับฝากเงินหมายเลขบัญชีที่ 401 - 807

ขั้นตอนการฝากเงิน

1. สมาชิกจ่ายเงินจำนวนที่จะฝากให้คณะกรรมการประจำไต่ คณะกรรมการจะลงจำนวนเงินพร้อม วัน เดือน ปี ในใบเสร็จรับเงิน และลงลายมือในสมุดฝากเงินของผู้ฝากแต่ละคน
2. คณะกรรมการจะต้องลงจำนวนเงิน ชื่อ - สกุล ผู้ฝากเงินไว้ในสมุดบัญชีประจำไต่ของตนเอง
3. หลังจากสมาชิกฝากจนครบแล้วคณะกรรมการประจำไต่จะตรวจนับเงินส่งมอบให้คณะกรรมการฝ่ายรับเงินคืนพร้อมลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกครั้ง
4. คณะกรรมการฝ่ายรับเงินคืนเมื่อได้รับเงินคืนทุกไต่ครบแล้วจะตรวจนับเงินอีกครั้ง พร้อมลงบัญชีของตนเองครบทั้ง 3 ไต่ แล้วจึงส่งมอบเงินให้กับคณะกรรมการฝ่ายฝาก - ถอนเงิน
5. คณะกรรมการฝ่าย ฝาก - ถอนเงิน ตรวจนับเงินพร้อมลงบัญชีของตนเองจึงนำเงินไปฝากธนาคารในอำเภอจตุรัส

การให้สินเชื่อ (การกู้ยืมเงินของสมาชิก)

ปัจจุบันมีสมาชิกที่กู้ยืมเงินจากกลุ่มจำนวน 200 คน (จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 807 คน) การปล่อยเงินให้สมาชิกกู้ยืม สมาชิกที่กู้ยืมเงินจากกลุ่มได้ต้องมีการออมสัจจะในกลุ่มอย่างน้อย 1 ปี โดยประเภทของสินเชื่อแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เงินกู้ฉุกเฉินและเงินกู้สามัญ

- วงเงินกู้ 3,000 บาท ใช้คนค้ำประกัน 1 คน
- กู้ไม่เกิน 50,000 บาท ใช้กลุ่ม 5 คนค้ำประกัน หรือใช้หลักฐานเหล่านี้ค้ำประกันได้คือ ทะเบียนรถยนต์ เอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดิน
- กู้โดยใช้เงินสัจจะค้ำกู้ได้ไม่เกินร้อยละ 80 ของเงินสัจจะที่ปรากฏในสมุด

วิธีการพิจารณาสินเชื่อของกลุ่มจะมีคณะกรรมการพิจารณาสินเชื่อ โดยแบ่งเป็นกรรมการฝ่ายรับคำขอกู้เงินจากสมาชิก และคณะกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้ โดยจะเปิดรับคำร้องตามแบบการขอกู้ยืมทุกวันที่ 2 ของเดือน เวลา 06.00 - 09.00 น. โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ยื่นเอกสารขอกู้ก่อนวันที่ 2 ของเดือน สมาชิกจะต้องยื่นขอกู้เงินที่คณะกรรมการฝ่ายกู้เงิน (จะมีแบบฟอร์มใบคำขอกู้ให้สมาชิกกรอก)
2. คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเงินกู้ทุกวันที่ 2 ของเดือน หลังจากที่ได้รับแจ้งจากการรับฝากเงินจากสมาชิกแล้ว เพื่อจะได้รู้ว่า มีเงินเท่าไร โดยจะต้องพิจารณาอนุมัติให้แล้วเสร็จภายในวันนั้น
3. ผู้ขอกู้จะได้รับเงินกู้ในวันที่ 5 - 6 ของทุกเดือน โดยต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักค้ำประกันตามวงเงินที่กู้ แล้วรับเงินกู้ไป

การชำระคืนเงินกู้และดอกเบี้ย :

สอดคล้องกับรายได้ และสร้างทางเลือกในการจ่ายเงินคืน

ตามระเบียบกลุ่มมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) การชำระคืนเป็นรายปี ดอกเบี้ยร้อยละ 1.50 บาท/ปี 2) การชำระคืนเป็นรายเดือน ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท/เดือน การชำระเงินคืนกลุ่มสมาชิกสามารถเลือกส่งได้ทั้งรายเดือนและรายปี แต่โดยส่วนใหญ่สมาชิกเลือกชำระรายปี ซึ่งสอดคล้องกับรายได้หลักของสมาชิก การปล่อยสินเชื่อในอดีต สมาชิกต้องแย่งกันกู้ ทำให้สมาชิกกู้เงินไปแล้วไม่ใช้ตามวัตถุประสงค์ คณะกรรมการจะมีการกำหนดวงเงินที่จะปล่อยเงินกู้ในแต่ละเดือน เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้กู้ได้ตลอดเวลา ปัจจุบันไม่เน้นการปล่อยกู้ให้สมาชิกเพราะกลุ่มมีการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสมาชิก โดยนำเงินจากกลุ่มออมทรัพย์มาลงทุนหนุนเสริมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เช่น ลานรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร สมาชิกที่มาขายข้าวโพดจะได้เงินเฉลี่ยคืนร้อยละ 3 บาท ถ้าขายทั้งเปลือกจะได้คืนร้อยละ 1 บาท ทำให้สมาชิกมาขายผลผลิตให้ลานรับซื้อผลผลิต คนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มหรือคนนอกหมู่บ้านก็สามารถนำมาขายได้จะได้รับเงินเฉลี่ยคืนทุกคน

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการซื้อเมล็ดพันธุ์มาจำหน่ายให้สมาชิก เมื่อได้ผลผลิตต้องมาขายให้กับลานรับซื้อผลผลิต ซึ่งทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องหนี้เสีย มีการทด ถ ที่จ่าย นอกจากนี้กลุ่มได้ปล่อยเงินกู้เพื่อให้สมาชิกเลี้ยงวัว ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 70 คน กลุ่มปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกกู้ยืมเงินซื้อวัวมาเลี้ยงรายละ 40,000 บาท (12 คน) สมาชิกไม่ต้องเสียดอกเบี้ย (ระยะเวลาในการชำระคืน 5 ปี) แต่คนที่เลี้ยงวัวต้องเลี้ยงวัวให้กลุ่มเพื่อเป็นวัวของหมู่บ้าน ปัจจุบันหมู่บ้านมีวัวเกือบ 30 ตัว ในกลุ่มผู้เลี้ยงวัวปัจจุบันมีวัว 3-4 ตัว สามารถมีเงินมาชำระคืนกลุ่มได้ และมีวัวหมุนเวียนขยายให้กับสมาชิกคนอื่นๆ

การติดตามหนี้

การติดตามหนี้ มีคณะกรรมการติดตามหนี้จำนวน 2 คน คอยตรวจสอบการชำระคืนจากสมาชิกเป็นประจำจึงทำให้ทราบว่าสมาชิกที่ไม่ชำระคืนเงินกู้กี่คน หน้าที่ของคณะกรรมการคือเตือนสมาชิกที่ไม่ส่งคืนเงินกู้ตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป และติดตามพูดคุย ชักชวนให้สมาชิกมาชำระคืนเงินกู้ ปัจจุบันมีประมาณ 10 กว่าคน ไม่สามารถส่งเงินคืนได้ คณะกรรมการประชุมหารือกันเพื่อหาแนวทางแก้ไข และมีการเรียกสมาชิกมาประชุมร่วมกันถามถึงสาเหตุของการไม่ใช้หนี้ บางคนบอกว่าทำไร ทำนาไม่ได้ผล เพราะปัญหาภัยแล้ง คณะกรรมการแก้ไขปัญหาโดยการให้สมาชิกไปหาเพื่อนสมาชิกมาค้ำประกันเพิ่มและให้กู้ยืมเงินจากกลุ่มเพื่อชำระหนี้ มีการทำสัญญาใหม่ คณะกรรมการจะบอกผู้ค้ำประกันและทำความเข้าใจผู้ค้ำประกันต้องใช้แทนถ้าผู้กู้ไม่ชำระเงินกู้ ตั้งแต่ตั้งกลุ่มมามีประวัติที่สมาชิกเบี้ยวไม่ชำระเงินคืนมีเพียงรายเดียว เพราะคนที่กู้ยืมเงินเป็นคนที่มาจากกรุงเทพฯ ออมเพื่อหวังเงินกู้พอออมเสร็จก็กู้เงินทันที หลังจากกู้เงินได้ก็หนีหายไปเลยมีการให้ผู้ค้ำประกันชำระแทน จึงมีการเปลี่ยนระเบียบใหม่ว่าการกู้เงินสมาชิกต้องออมเงินอย่างน้อย 1 ปี จึงจะกู้เงินได้

การแบ่งปันผลประโยชน์

เมื่อดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์ครบหนึ่งปี จะมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกและชาวบ้านโดยมีการนำเงินกำไรที่ได้มาจัดสรรดังต่อไปนี้

1. บันผลคืนสมาชิกที่ฝากเงินสัจจะประจำปีจะได้ปันผลตอนสิ้นปี ในช่วงที่ผ่านมาสมาชิกจะได้รับเงินปันผลร้อยละ 8-10 บาท /ปี
2. ค่าบริหารจัดการจะจัดสรรผลประโยชน์ให้กับคณะกรรมการโดยมีการจ่ายค่าตอบแทนคณะกรรมการตามวันที่ปฏิบัติงานจริงโดยจ่ายตามอัตราค่าแรงของท้องถิ่น คณะกรรมการจะได้รับค่าตอบแทน 120-130 บาท/วัน (จะมีการลงทะเบียนจำนวนวันที่มาทำงาน คณะกรรมการจะได้รับค่าตอบแทนปีละครั้ง)
3. ค่าดำเนินการ เป็นค่าสมุดฝาก อุปกรณ์ พาหนะ ค่าอาหาร และอื่นๆ หรือกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน
4. กองทุนเพื่อการพัฒนาสาธารณะประโยชน์และจัดสวัสดิการหมู่บ้าน / พัฒนาหมู่บ้าน ตามแต่ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน
5. การคืนสู่ชุมชน คือ การนำผลประโยชน์แต่ละส่วนมาสมทบกันแล้วจัดสรรให้การพัฒนาชุมชนโดยกลุ่มออมทรัพย์มีพัฒนาการในการจัดสรรผลประโยชน์ในแต่ละปี ดังนี้

มีรูปธรรมของการจัดสรรผลประโยชน์ช่วยเหลือสมาชิกและชุมชนคือ มีการสมทบสร้างศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซื่ออุปกรณ์กลางเพื่อซ่อมไฟฟ้าให้ชาวบ้านยิ้มก่อสร้างธนาคารข้าว ซ่อมแซมถนนในหมู่บ้าน ซื่อที่ดินขุดสระเพื่อทำประปาหมู่บ้าน ตัดเลื้อให้คณะกรรมการและผู้นำหมู่บ้าน ซื่อถังขยะให้หมู่บ้าน ซื่อเครื่องตัดหญ้า สร้างศาลาเฉลิมพระเกียรติเพื่อเป็นศูนย์ศึกษาดูงาน จัดเป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือคนพิการเด็กกำพร้า ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และจัดสวัสดิการคำรักษาพยาบาลช่วยเหลือสมาชิกสนับสนุนทุนการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กองทุนบำรุงวัด รวมเงินที่จัดสรรเพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชนและช่วยเหลือสมาชิกนับล้านกว่าบาท

ข้อปฏิบัติร่วมกันของกลุ่ม

1. การประชุมของกลุ่มออมทรัพย์

- ประชุมก่อนปีนผลในช่วง 25 ธ.ค. - 31 ธ.ค. ของทุกปี โดยมีประเด็นในการประชุมหลักเพื่อพิจารณาร่วมกันคือ ชี้แจงผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในรอบปี ผลกำไรที่จะได้รับและการจะใช้จ่ายร่วมกัน เป็นวาระพิเศษที่ต้องให้สมาชิกร่วมกันตัดสินใจ
- ประชุมในวันปีนผลในวันที่ 2 ม.ค. ของทุกปี เป็นการประชุมเพื่อ สมาชิก รับเงินปีนผลการดำเนินการที่จะต้องดำเนินการในปีต่อไป รับสมาชิกใหม่ กำหนดแผนงานร่วมกัน รับประทานอาหารเข้าด้วยกันทั้งหมด (สมาชิกและกรรมการ)
- การประชุมของคณะกรรมการ จะมีการประชุมทุกเดือนในวันที่ 2 ของเดือน โดยมีประเด็นพูดคุยร่วมกันหลักๆ คือ แก้ปัญหาเงินกู้ให้สมาชิก วางแผนงานร่วมกัน สรุปยอดเงินที่ได้รับและจะปล่อยกู้ในรอบเดือน รับประทานอาหารร่วมกัน การพัฒนาชุมชน

2. การประชาสัมพันธ์ทอกระจายข่าว

ในเช้าตรู่ วันที่ 2 ของทุกเดือน ประธานกลุ่มออมทรัพย์จะเป็นผู้ประกาศเชิญชวนให้สมาชิกนำเงินมาฝากให้ตรงเวลา นำเงินกู้มาคืน นำดอกเบียมาส่งและใครจะขอกู้ให้มายื่นคำขอร้องภายในเวลาที่กำหนด หลังจากระดมเงินฝาก ในเช้าตรู่วันที่ 3 ของทุกเดือน ประธานกลุ่มออมทรัพย์จะประชาสัมพันธ์ เพื่อรายงานผลจำนวนเงินเข้าเงินออกและขอบคุณสมาชิกที่ให้ความร่วมมืออย่างดี มีการประชุมคณะกรรมการทุกเดือน และมีการประชุมกับสมาชิกทุกปี

3. ข้อปฏิบัติร่วมกันของกลุ่ม

1. เปิดรับสมัครสมาชิกเพิ่มทุกปีระหว่างวันที่ 25 ธ.ค. - 2 ม.ค. เวลา 06.00 - 09.00 น.
2. ประชุมสามัญประจำปีพร้อมเลี้ยงอาหารในระหว่างวันที่ 25 ธ.ค. - 2 ม.ค. ทุกปี
3. ฝากเงินสัจจะทุกวันที่ 2 ของเดือน (เวลา 06.00 - 09.00 น.)
4. พิจารณาเงินกู้ทุกวันที่ 2 ของเดือน หลังจากรับเงินสัจจะเสร็จ
5. สมาชิกรับเงินกู้ และทำสัญญา ทุกวันที่ 5 - 6 ของเดือน
6. ผู้กู้ต้องอายุ 15 ปี ขึ้นไป
7. การค้ำประกันเงินมี 3 ข้อ
 - กู้ 3,000 บาท ใช้คนค้ำ 1 คน
 - กู้ 3,001 - 50,000 บาท ใช้คนค้ำเป็นกลุ่ม (5 คน) หรือใช้หลักทรัพย์ เช่น ทะเบียนรถยนต์ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน
 - กรณีใช้เงินสัจจะออมทรัพย์กู้ได้ร้อยละ 80 ของเงินสัจจะ
8. สมาชิกใหม่ (อายุการเป็นสมาชิกไม่ครบ 1 ปี) กู้ได้ 3,000 บาท
9. สมาชิกเก่าที่ถอนบัญชีแล้วสมัครใหม่ไม่มีสิทธิ์กู้เงินใน 1 ปี
10. สมาชิกที่ขาดส่งเงินสัจจะ 3 เดือน จะไม่ได้รับเงินปันผลในปีนั้น
11. ค่าสมัครสมาชิกแรกเข้า 10 บาท ค่าสมุด 5 บาท ถ้าเปลี่ยนสมุดใหม่ เพราะหมดให้ฟรี แต่หายหรือขาดชื่อเอง 5 บาท ต่อเล่ม
12. บุคคลที่จะสมัครเป็นสมาชิกได้ต้องมีอายุ 1 ปีขึ้นไป
13. ในหนึ่งครัวเรือนจะสมัครกี่คนก็ได้ หรือในหนึ่งคนจะสมัครกี่บัญชีก็ได้
14. การส่งเงินกู้คืนต้องส่งคืนทั้งหมดภายในเดือนธันวาคมของทุกปี
15. กรณีการกู้รายเดือนถ้าขาดส่งดอกเบี้ย 3 เดือน จะถูกปรับให้เป็นกู้อย่างปี

รวมกองทุนเป็นหนึ่งเดียว : เพิ่มทุน ช่วยเหลือสมาชิกและชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคา ดำเนินกิจกรรมอย่างเข้าสู่ ปีที่ 15 (ณ พ.ศ. 2549) สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ได้มีความเห็นร่วมกันเป็นฉันทามติให้นำเงินกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนทั้งหมด 10 กองทุน มารวมกับกลุ่มออมทรัพย์เป็นการเพิ่มเงินทุนให้กับกลุ่มออมทรัพย์ เรียกว่า **“บูรณาการกองทุนชุมชน”** แต่ก่อนที่จะมีการนำเอากองทุนต่างๆ ในหมู่บ้านมารวมกัน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ได้มีการสำรวจ รายรับ รายจ่าย หนี้สินของสมาชิก และสำรวจว่าสมาชิกเป็นหนี้ใครบ้าง ทั้งหนี้ในระบบ และหนี้สถาบันการเงิน โดยให้เยาวชนในชุมชนช่วยเก็บข้อมูล เมื่อทราบข้อมูลจึงนำเอาข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินของชาวบ้านมาแจ้งให้สมาชิกทราบในที่ประชุม พบว่าคนในชุมชนมีหนี้สินทั้งหมดประมาณ 6 ล้านกว่าบาท และมีการหมุนเวียนหนี้ ชาวบ้านมีหนี้หลายทาง กู้ทางโน้นมาโปะทางนี้ จึงทำให้เกิดแนวทางการช่วยเหลือสมาชิก โดยมีการรวมเอาเงินกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านมารวมกันให้กลุ่มออมทรัพย์บริหาร เพื่อให้สมาชิกกู้เงินได้เพียงพอต่อความต้องการและออกกระเปาะว่าสมาชิกกลุ่มสามารถกู้ได้เพียงบัญชีเดียวเพื่อป้องกันการเป็นหนี้หลายทาง กล่าวโดยสรุปหลักสำคัญการรวมกองทุนคือ การให้บริการเงินกู้ที่พอเพียงกับความต้องการของสมาชิก แก้ปัญหาหนี้ในระบบ และลดปัญหาการเป็นหนี้ซ้ำซ้อน หนี้หลายทาง

การบูรณาการกองทุนชุมชน หมายถึง การนำเอาเงินกองทุน ทุกกองทุนที่อยู่ในหมู่บ้านมาบริหารจัดการร่วมกัน โดยกลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มบริหาร นำเอามารวมกัน ส่วนการบริหารจัดการคณะกรรมการแต่ละชุดจะแบ่งหน้าที่กัน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน จะทำหน้าที่ในการบูรณาการการเงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพ สมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้านจะพิจารณาการกู้ยืมเงินของสมาชิก และยื่นเรื่องให้กลุ่มออมทรัพย์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เบิกเงินให้ (ประจวบ แต่งทรัพย์ - ประธานกลุ่มออมทรัพย์)

“การรวมเงินกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้านเข้าเป็นกองทุนเดียวกัน ก่อนอื่นต้องมีการศึกษา ปัญหาของสมาชิกและชุมชนก่อนไม่ได้นำเงินมาเป็นตัวตั้ง เพื่อให้การรวมกันเพื่อแก้ไขปัญหา เอาปัญหาเป็นตัวตั้ง หลังจากนั้นมีการรวมเงินกองทุนต่างๆ มาเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา หลังจากรู้ปัญหาแล้ว สมาชิกและชาวบ้านจะเข้าใจว่าทำไมต้องเอาเงินมารวมกัน ก่อนที่จะมีการรวมเงินหรือการบูรณาการกองทุนต้องมีการวางแผนล่วงหน้า ประมาณ 1 ปี พอดูด้วยกัน คณะกรรมการมาคุยกัน เสร็จจึงนำเงินมารวมกัน การทำงานจึงทำให้เห็นปัญหาชาวบ้านจะเป็นว่าเกิดช่องว่างอะไรและมีการแก้ไขปัญหาเป็นระยะๆ ในปีนี้ชาวบ้านเริ่มเห็นว่าเงินไหลออกจากชุมชน” (นายประจวบ แต่งทรัพย์- ประธานกลุ่มออมทรัพย์)

“ในสมัยก่อนที่มีเงินกองทุนหลายกองอยู่ในหมู่บ้านชาวบ้านกู้ยืมเงินได้คนละเล็กละน้อย เป็นเหมือนเบี้ยหัวแตก ไม่สามารถช่วยลดปัญหา ภาระหนี้สินของสมาชิกได้ ชาวบ้านมีหนี้สิน การนำเอาเงินกองทุนมารวมกันทำให้ชาวบ้านเป็นหนี้ทางเดียว การทำให้ชาวบ้านลดต้นทุนการผลิตได้ การบูรณาการกองทุนทำให้สามารถตรวจสอบหนี้สินของสมาชิกได้ เงินกู้ภายนอกเท่าไร กรรมการสามารถตรวจสอบได้ และกลุ่มสามารถช่วยเหลือปัญหานั้นนอกกรอบได้ช่วยเหลือสมาชิก” (นางทิพย์ เณรชู-คณะกรรมการกลุ่ม)

สาเหตุที่ต้องนำเอาเงินมารวมกันเนื่องมาจากกลุ่มมีเงินทุนน้อย ถ้านำเอาเงินมาร่วมกัน จะทำให้เป็นเงินก้อนโตที่ช่วยเหลือชาวบ้านได้มาก คณะกรรมการปรึกษาหารือกันจึงได้มีการพูดคุยกับชาวบ้านและทดลองทำดูก่อน ชาวบ้านมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เหตุผลในการนำเงินกองทุนทั้งหมดมารวมกันเพื่อ

1. แก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนในการกู้ยืมให้มีสมาชิกกู้ยืมจากแหล่งเดียว
2. ดอกเบี้ยถูกกว่าเพราะต้นทุนเงินกู้มีปริมาณมากขึ้น
3. นำเงินในชุมชนมาใช้ให้ประโยชน์ทุกบาททุกสตางค์อย่างเต็มที่
4. ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ พึ่งภายนอกน้อยที่สุด
5. เป็นการฝึกกำลังคน กำลังทุนในชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

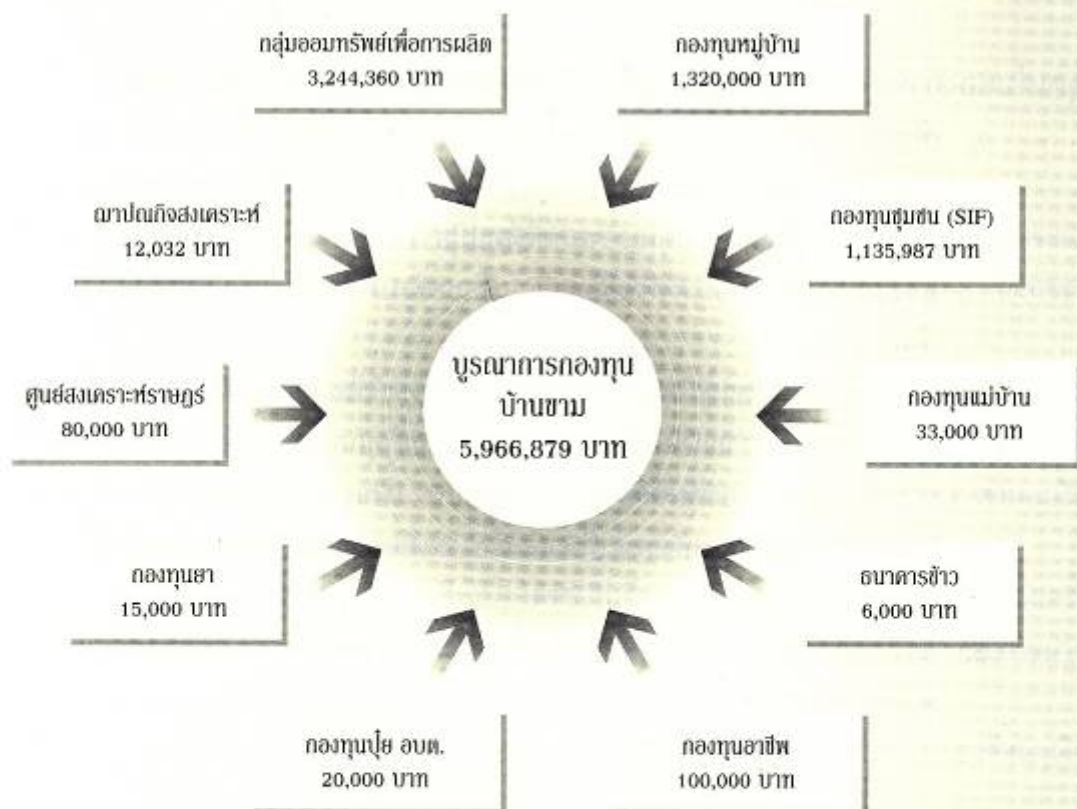
ในปีแรกๆ มีเสียงสะท้อนขึ้นมามีเงินน่าจะกระจายอยู่ในหมู่บ้าน ไม่ควรอยู่กับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ แต่พอเข้าสู่ปีที่ 2 เริ่มเห็นผลว่ากลุ่มสามารถช่วยเหลือสมาชิกด้านเงินกู้ได้เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก กลุ่มออมทรัพย์เป็นเหมือนธนาคารหมู่บ้าน ตัวอย่างเช่น สมาชิกหรือชาวบ้านต้องการปุ๋ยจำนวนมาก เช่น 40 กระสอบ หรือเมล็ดพันธุ์ กลุ่มออมทรัพย์ช่วยสามารถช่วยเหลือสมาชิกด้านปัจจัยการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เป็นเหมือนธนาคาร คณะกรรมการทำหน้าที่บริหารจัดการ การช่วยเหลือชุมชน มีการปล่อยเงินกู้ให้กับชาวบ้าน พี่น้องเข้ามาใช้บริการ จนกระทั่งปัจจุบันสมาชิกส่วนใหญ่บอกว่าดี การบูรณาการกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านจำนวน 10 กองทุน รายละเอียดตามตาราง

ลำดับที่	ชื่อกองทุน	จำนวนเงิน
1.	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	3,244,360 บาท
2.	กองทุนหมู่บ้าน	1,320,000 บาท
3.	กองทุนชุมชน (SIF)	1,135,987 บาท
4.	กองทุนแม่บ้าน	33,000 บาท
5.	ธนาคารข้าว	6,000 บาท
6.	กองทุนอาชีพ	100,000 บาท
7.	กองทุนปุ๋ย อบต.	20,000 บาท
8.	กองทุนยา	15,000 บาท
9.	ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์	80,000 บาท
10.	ณาปณกิจสงเคราะห์	12,032 บาท
รวม		5,966,879 บาท

วิธีการจัดการ : กระจายอำนาจการตัดสินใจ

การออมเงิน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์จะต้องออมเงินสัจจะทุกเดือน นอกจากนี้สมาชิกแต่ละกลุ่มจะต้องออมเงินในกลุ่มของตนเองที่เป็นสมาชิกอยู่ ตัวอย่างเช่น นางสุมาลี เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน และกองทุนสวัสดิการออมวันละบาทเพื่อจัดสวัสดิการให้สมาชิก ในแต่ละเดือนจะต้องออมอย่างน้อยเดือนละ 230 บาท โดยแยกเป็น ออมเงินสัจจะในกลุ่มออมทรัพย์ฯ 100 บาท ออมในกองทุนหมู่บ้าน 50 บาท ออมเงินในกลุ่มแม่บ้าน 50 บาท ออมวันละบาทเพื่อจัดสวัสดิการ 30 บาท บางครอบครัวสมาชิกในครอบครัวเป็นสมาชิกหลายกลุ่มก็จะต้องมีเงินออมในกลุ่มมากขึ้น การบูรณาการกองทุนส่งผลให้สมาชิกมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น

การพิจารณาเงินกู้ หลักการรวมกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้านเข้าด้วยกัน เป็นการระดมเงิน เพื่อเพิ่มทุนให้กับกลุ่มออมทรัพย์ฯ โดยเปรียบเสมือนว่ากองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เป็นสมาชิกลงทุนกับกลุ่มออมทรัพย์ฯ สิ้นปีจะมีเงินปันผลคืนกับกลุ่มต่างๆ ตามจำนวนเงินที่นำมาลงทุน แต่ยังคงมีสถานะเป็นกลุ่มอยู่เหมือนเดิม และให้ระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นข้อปฏิบัติร่วมกัน อาทิ ระเบียบว่าสมาชิกที่จะกู้เงินไปเพื่อลงทุนประกอบอาชีพสมาชิกผู้กู้เงินจะต้องเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะทำหน้าที่ในการพิจารณากลับรองการขอกู้เงินของสมาชิกในกลุ่ม หลังจากนั้นจะเสนอให้คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ อนุมัติงบประมาณ ตัวอย่างเช่น ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต้องการกู้เงินเพื่อประกอบอาชีพเลี้ยงวัว คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาเสนอโครงการต่อกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มออมทรัพย์ฯ อนุมัติเงินกู้ให้กองทุนหมู่บ้านไปปล่อยให้สมาชิกกู้เป็นรายคน โดยไม่คิดดอกเบี้ยเพิ่ม และสมาชิกหนึ่งคนจะสามารถกู้เงินได้เพียงสัญญาเดียว

จุดเด่นของการรวมกองทุนหมู่บ้านเข้ามาให้กลุ่มออมทรัพย์บริหารจัดการคือ

1. เพิ่มทุนภายในชุมชน สามารถระดมเงินออมจากสมาชิกได้เพิ่มมากขึ้น เช่น บางครอบครัวจะต้องมีเงินมาออมในกลุ่มเดือนละ 200 บาทขึ้นไป เพราะเป็นสมาชิกหลายกลุ่ม ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนปุ๋ย กองทุนสวัสดิการ ทุกกองทุนสมาชิกต้องออมเงินทุกเดือน ทำให้สมาชิกแต่ละครอบครัวมีจำนวนเงินออมแต่ละเดือนเพิ่มขึ้น
2. การช่วยลดปัญหาหนี้หลายทางของสมาชิก ในอดีตสมาชิกโดยส่วนใหญ่จะหมุนเวียนหนี้เพราะเป็นสมาชิกหลายกลุ่มและกู้ทุกกลุ่ม พอถึงระยะเวลาในการชำระคืนก็กู้จากกองทุนนี้ไปใช้หนี้กองทุนนั้น เป็นอย่างนี้เรื่อยมา ชาวบ้านกู้เงินไม่เคยได้รับเงิน แต่หลังจากที่นำเงินมารวมเป็นกองทุนเดียวสมาชิกกลุ่มกู้ได้เพียงสัญญาเดียว
3. ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ มีเงินทุนเพิ่มขึ้นทำให้สามารถปล่อยเงินให้สมาชิกกู้เพียงพอต่อความต้องการ

สร้างธุรกิจชุมชนด้วยทุนชุมชนและประสานทุนภายนอกเข้ามาเสริม

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมิได้ทำกิจกรรมเฉพาะการรับฝากเงินสัจจะและการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก คณะกรรมการสมาชิกได้นำเงินทุนที่มีอยู่ในกลุ่มมาทำกิจกรรมอื่นๆ ที่ช่วยเหลือสมาชิก จากคำบอกเล่าของประธานกลุ่มว่า สมาชิกกลุ่มมิได้ออมเพื่อกู้ เห็นชัดจากจำนวนสมาชิกที่กู้เงินกลุ่มมีเพียง 200 ราย จากสมาชิกประมาณแปดร้อยคน การรวมกองทุนในหมู่บ้านได้ส่งผลให้มีเงินทุนเพิ่มขึ้น ทำให้กลุ่มมีเงินทุนเหลือและนำเงินดังกล่าวมาทำธุรกิจชุมชน โดยการทำธุรกิจของกลุ่มจะมีการปันผลประโยชน์คืนสู่สมาชิกที่ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง ดังมีตัวอย่างดังนี้

การสนับสนุนการผลิตในชุมชน ด้านอาชีพหลักของชุมชน

- ปี พ.ศ. 2543 - 44 นำเงินกองทุนของกลุ่มออมทรัพย์มาซื้อปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดมาขายให้สมาชิกในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด เป็นจำนวนเงิน 300,000 บาท ให้มีการนำปัจจัยการผลิตไปลงทุนก่อน ดอกเบี้ย ร้อยละ 6.50 บาทต่อปี

- ปี พ.ศ. 2545 นำเงินกองทุนกลุ่มออกริพย์และกองทุนเพื่อสังคมมาซื้อปุ๋ย และซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด จำนวนเงิน 1,300,000 บาท ให้สมาชิกซื้อราคาถูกและเครดิต ดอกเบี้ยต่ำกว่าท้องตลาด
- ปี พ.ศ. 2546 นำเงินกองทุนบูรณาการของชุมชน จำนวน 2,200,000 บาท มาซื้อปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดให้สมาชิกได้ซื้อในราคาถูกและเครดิตดอกเบี้ยต่ำและเป็นทุนหมุนเวียนในการรับซื้อข้าวโพดให้สมาชิกด้วย

การสนับสนุนธุรกิจชุมชน

- ปี พ.ศ. 2544 นำเงินปันผลกำไรจากหลายกิจกรรมในหมู่บ้านมาซื้อที่นาพร้อมโรงเรือนสำหรับเลี้ยงไก่ (ฟาร์มไก่) จำนวน 300,000 บาท เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสมาชิก
- ปี พ.ศ. 2546 ชายที่นา 7 ไร่ ที่เป็นทรัพย์สินของกลุ่ม มาซื้อที่ 9 ไร่ 1 งาน เป็นเงิน 238,500 บาท เพื่อนำมาทำเป็นลานรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก และมีการจัดสรรเงินทุนมาเป็นเงินให้สมาชิกและเป็นกองทุนให้สมาชิกกู้ยืม
- ปี พ.ศ. 2546 กลุ่มลงทุนซื้อรถดักข้าว และข้าวโพด 2 คัน ราคา 400,000 บาท (ราคามือสอง) ซื้อสิบล้อ (มือสอง) 1 คัน ราคา 200,000 บาท ซื้อเครื่องจักรสีข้าวโพด 1 เครื่อง ราคา 200,000 บาท เพื่อมาให้บริการสมาชิกเสียค่าบริการราคาถูก และมีการปันผลคืนให้กับสมาชิกและคนภายนอกที่มาขายผลผลิตให้กับกลุ่ม

ในการทำธุรกิจชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น มีการประสานงานหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่ม เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน / กองทุนเพื่อสังคม (SIF) / สำนักงานจังหวัด / อบต. แต่การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมีเงื่อนไขที่อยู่บนพื้นฐานเดียวกันคือ "ชุมชนต้องมีรูปธรรมการทำงานของกลุ่มต้องลงมือทำเองก่อน และเห็นความจริงจัง จริงใจในการทำงานของชาวบ้าน หน่วยงานภายนอกสนับสนุนในส่วนที่เกินกำลังความสามารถของชุมชน"

ความเชื่อมั่น ศรัทธา โปร่งใส..... กุญแจนำไปสู่ความเข้มแข็ง

ความสำเร็จของกลุ่มที่สามารถสร้างรูปธรรมกิจกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน ส่วนหนึ่งเกิดจาก ความเชื่อมั่นของสมาชิกที่มีต่อคณะกรรมการ การบริหารจัดการที่กระชับ รัดกุม และโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้กลุ่มยังทำกิจกรรมต่างๆ ช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม พัฒนาชุมชน และสร้างกิจกรรมทำให้คนในหมู่บ้านเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

“แรงบันดาลใจที่ทำให้กลุ่มเติบโตและขยายขึ้นมาก คือความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อคณะกรรมการ คนที่ทำไม่ใช่เป็นคนที่มีความรู้สูงแต่เป็นชาวบ้านช่วยกันทำ ความเคารพเชื่อถือกันของคนในหมู่บ้าน ความมั่นใจของคณะกรรมการว่าเงินของตนเองไม่สูญหาย มีสมาชิกบางรายนำเงินมาฝากไว้ที่กลุ่มออมทรัพย์เป็นล้านและสมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมกิจกรรมของกลุ่มอยู่ตลอดเวลา” (ประจวบ แต่งทรัพย์ - ประธานกลุ่มฯ)

"การทำงานที่บ้านขามเป็นเรื่องง่ายเพราะชาวบ้านมีความพร้อม มีประสบการณ์การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันและสร้างรูปธรรมช่วยเหลือสมาชิก การทำงานกับสมาชิกจะต้องมีการสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิก และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน ในช่วงของการก่อตัวต้องมีความอดทน คนที่มีปัญหาขึ้นมาด้วยกันแก้ไขปัญหากัน" (นางทิพย์ เณรชู - คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขามมีหลายประการ ตั้งแต่ ผู้นำการบริหารจัดการ การทำกิจกรรมอย่างอื่นนอกจากการออมทรัพย์อย่างเดียว การแบ่งปันผลประโยชน์ทั้งเพื่อสมาชิกและการจัดกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน การจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งทุกเรื่องมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จ อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยของความสำเร็จทั้งหลายทั้งปวงเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มต่างๆ การแสดงออกของผู้นำจะอยู่ในกติกา เคารพผู้อาวุโส พึงเหตุและผลของกันและกัน มีความนุ่มนวล อ่อนโยนต่อกัน มีความจริงใจให้กันไม่แย่งชิงผลประโยชน์กัน นอกจากนี้ผู้นำมีความสามารถประสานงานเชื่อมโยงและไปเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกทั้งในภาครัฐและเอกชน เรียนรู้ และร่วมกับองค์กรภายนอกทำให้ผู้นำเรียนรู้ทักษะ เทคนิค วิธีการต่างๆ จากภายนอกแล้วนำมาจัดปรับพัฒนาเป็นความคิด เป็นวิธีการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับชุมชน และนำประสบการณ์เหล่านั้นมาถ่ายทอดให้กับกลุ่มให้กับสมาชิกได้อย่างเท่าทันและสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

ความสามัคคีของคนในชุมชน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกในชุมชนและคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันหลายกิจกรรม ชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (สมาชิกฝากเงิน - ใช้นี้ตรงเวลา) แบ่งงานกันทำ รับผิดชอบตามความถนัดทุกคุ่มมีตัวแทนเป็นกรรมการแต่ละด้านตามความถนัด กิจกรรมที่เป็นของส่วนรวมเมื่อผู้นำมอบหมายให้ใครรับผิดชอบจะมีอาสาสมัครรับผิดชอบอย่างไม่เสียด่างาน

ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน เช่น มีการนำเงินมาตั้งเป็นกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีกองทุนเป็นกองกลางในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เช่น ค่าน้ำค่าไฟ ค่าประสานงาน ค่าซ่อมบำรุงรถยนต์ โรงสี เครื่องจักรต่างๆ ซ่อมถนนและอื่นๆ (จำนวนเงินในกองทุนได้มาจากผลกำไรธุรกิจและเงินปันผลของกลุ่มออมทรัพย์)

และจากการเป็นวิทยากร - ค่าสถานที่ - ค่าอาหารของชุมชนอื่นๆ ที่มาศึกษาดูงาน) นอกจากนี้ยังได้ร่วมกันทำกิจกรรมฟื้นฟูป่าชุมชน (ไม่ทำลาย) และมีการปลูกป่าเพิ่มเติมรอบทุกปีจนชุมชนได้ป่าชุมชนที่อุดมสมบูรณ์จำนวน 37 ไร่

สร้างธุรกิจชุมชนที่สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของสมาชิกและชุมชน เป็นธุรกิจที่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้สมาชิก เช่น โรงสีข้าวที่รับซื้อข้าวและปันผลคือให้สมาชิก มีลานตากและรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร เครื่องสีข้าวโหด และฉางที่สามารถเก็บและเริ่มซื้อข้าวโหดได้หลายตัน การทำธุรกิจดังกล่าวสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของชาวบ้านที่มีอาชีพทำไร่ ทำนา

การสร้างแรงจูงใจโดยการจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกและชุมชน กลุ่มได้มีการจัดสรรเงินที่ได้จากการดำเนินงานของกลุ่ม มาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น สมาชิกสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ (ตามสิทธิ 3 ครั้ง ต่อปี ต่อคน) นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนออมวันละบาทเพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก โดยสมาชิกจะนำเงินมาฝากไว้ในกองทุนเดือนละ 30 บาท (ชาวบ้านเรียกว่าซื้อประกัน)

การพัฒนาแกนนำและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ในชุมชนได้พัฒนาบุคลากรในการทำงานหลากหลายด้าน เช่น นักการตลาด / นักบัญชี - การเงิน / ช่างฝีมือของชุมชน การเรียนรู้ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ ลองผิด ลองถูกเรื่อยๆ นอกจากนี้การทำงานของผู้นำชุมชนโดยเฉพาะผู้ใหญ่ประจำวง แต่งทรัพย์ ท่านมีโอกาสในการเรียนรู้การทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก ทำให้เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีความพยายามที่จะสร้างผู้นำรุ่นใหม่ เปิดโอกาสให้ผู้นำคนอื่นๆ ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก ทำให้เกิดนำเกิดการนำเอาประสบการณ์จากภายนอกและนำความรู้ไปปรับใช้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม เช่น การทำธุรกิจโรงสี ลานรับซื้อผลผลิต และการออมวันละบาทเพื่อจัดสวัสดิการให้สมาชิก อย่างไรก็ตามการสร้างความสำเร็จและการให้ความรู้สมาชิกก็ส่งผลต่อทำให้ความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดี

การขยายผลการพัฒนา : ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน จากการทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้านได้สร้างให้ความเชื่อมั่นในแนวทาง "เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง" มาจากรากฐานของการสร้างทุนชุมชน ระดมทุนภายในและความสามารถในการจัดการทุนของชุมชนอย่างสอดคล้องและเหมาะสม จากฐานการออมร่วมกันในชุมชนทำให้ชุมชนขยายผลไปทำกิจกรรมอื่นๆ อีกหลายกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นต้นแบบให้ชุมชนต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานด้าน ธุรกิจโรงสีข้าว ศูนย์เรียนรู้ธุรกิจข้าวโพด ศูนย์เรียนรู้การออมทรัพย์ชุมชน และอื่นๆ ในชุมชนบ้านนาแห่งนี้สามารถเรียนรู้ได้อย่างครบวงจร

เอกสารประกอบการเรียน

1. เอกสารโครงการสนับสนุนการถอดองค์ความรู้จากขบวนการองค์กรชุมชน กรณี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม. บุญเกิด รักแผน. ตุลาคม - ธันวาคม 2546, โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

2. การจัดเวทีสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์. วันที่ 24 พฤษภาคม 2549 ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

รายชื่อคณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายประจวบ	แดงทรัพย์	ประธานกลุ่มออมทรัพย์
2. นางทิพย์	เนรชู	กรรมการ
3. นายแสง	สุขมาก	กรรมการ
4. นางอ้อย	แก้วทับทิม	กรรมการ
5. นายประเสริฐ	ดีขุนทด	กรรมการ
6. นางสุมาลี	แสงทอง	กรรมการ

สถานที่ติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติม

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม ต.บ้านขาม อ.จัตุรัส จ.ชัยภูมิ
99/1 หมู่ที่ 2 ต.บ้านขาม อ.จัตุรัส จ.ชัยภูมิ

ผู้ประสานงาน นายประจวบ แแดงทรัพย์
โทร. 044-822-586 และ 08-1976-7182

ส่วนประเมินผลและพัฒนาองค์ความรู้

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

2044/28-33 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310

โทร. 0-2718-0911 โทรสาร 0-2718-0937

e-mail: codi@codi.or.th

homepage: <http://www.codi.or.th>